

УДК 378:61:316.61:376 – 054.62

Шевченко О. М.,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри українознавства та гуманітарної підготовки Вищого державного навчального закладу України
«Українська медична стоматологічна академія»

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

На основі аналізу наукових джерел та власного досвіду автор розкриває поняття «культура», розглядає шляхи застосування культурологічного компоненту у професійній підготовці іноземних студентів-медиків, зокрема під час вивчення дисципліни «Іноземна мова (українська)». Автор пропонує впровадити вивчення спецкурсу “Основні аспекти спілкування іноземною (українською) мовою в міжкультурному просторі”. Це, на думку автора, сприятиме формуванню у студентів-іноземців умінь і навичок володіння мовою в усній і писемній формах відповідно до цілей, мотивів та соціальних норм мовленнєвої поведінки в типових ситуаціях. Адже саме на заняттях з іноземної мови (української) формуються базові механізми іншомовного спілкування й засвоюються знання про культуру країни, мову якої студенти вивчають.

Ключові слова: культурологічний компонент, професійна підготовка, іноземні студенти, вищий медичний навчальний заклад, спецкурс

Постановка проблеми. Після здобуття Україною статусу незалежної держави, все більше і більше іноземних громадян виявляють бажання отримувати тут вищу освіту. Сучасна педагогічна наука і практика наполегливо шукають шляхи оновлення та реформування системи підготовки висококваліфікованих іноземних громадян в Україні. Науковці намагаються вирішити питання якісної професійної підготовки майбутніх лікарів – іноземних студентів, підвищити рівень їх адаптації та соціалізації в Україні, сприяти їх міжкультурному та комунікативному вихованню. Логіка розвитку

науки, освіти і суспільства показує, що майбутнє за культурологічною парадигмою сучасної освіти. Освіта у сучасному розумінні не зводиться до суми знань, умінь і навичок. Вона містить у собі розвиток Богом даних, або природних, здібностей людини, виховання високої моральності, виваженого ставлення до світу, до інших людей, до самого себе.

Виховання, навчання і саморозвиток – взаємопов'язаний, цілісний процес. Саме тут людина оволодіває необхідними знаннями, саме тут засвоює культурні цінності, набуває досвіду спілкування, залучається до соціокультурного досвіду людства.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. У програмних документах щодо мовної та культурної політики Ради Європи акцентується увага на необхідності упровадження в освітні програми іноземних студентів знань про культуру інших країн, стимулювання процесу діалогу культур тощо [2; 9; 15]. Науковці розглядають питання покращення навчально-виховної роботи з іноземними студентами [1, 14], застосування інформаційних технологій у викладанні дисциплін гуманітарного циклу [5]. Особлива увага звертається на сутність і структуру соціокультурної компетенції іноземних студентів у контексті міжкультурної комунікації [4, 13], на формування соціокультурної компетенції іноземних студентів-медиків в умовах Болонського процесу [14]. Велика увага спрямовується на удосконалення мовної підготовки іноземних студентів-медиків [5, 6, 12]. Актуальність досліджуваної проблеми зумовлена необхідністю активного застосування у професійній підготовці іноземних студентів-медиків культурологічного компонента.

Мета статті. Розглянути поняття «культура», з'ясувати сутність культурологічного компонента та шляхи його застосування у професійній підготовці іноземних студентів-медиків.

Викладення основного матеріалу. У наші дні, за даними теоретиків культури, існує понад п'ятсот визначень цього поняття [3]. Найбільш загально поняття “культура” тлумачиться у словниках. Так, у філософському енциклопедичному словникові вона визначається, як: – “обробка, розвиток,

виховання, освіта, шанування”; – “обробка і догляд за землею”; – “догляд, поліпшення, ушляхетнювання тілесно-душевно-духовних сил, схильностей і здібностей людини, а отже – і ступінь їх розвитку”, (відповідно розрізняють культуру тіла, культуру душі, духовну культуру; – “сукупність способів і прийомів організації, реалізації та поступу людської життєдіяльності, способів людського буття”; – “сукупність матеріальних і духовних надбань на певному історичному рівні розвитку суспільства й людини, які втілені в результатах продуктивної діяльності”; – “локалізоване у просторі та часі соціально-історичне утворення, що специфікується або за історичними типами, або за етнічними, континентальними чи регіональними характеристика суспільства” [3]. Наведена дефініція є спробою узагальнення основних концептуальних підходів (технологічного, діяльнісного, ціннісного) до визначення сутності культури. З точки зору технологічного підходу, культура становить собою певний рівень виробництва й відтворення суспільного життя. Діяльнісний підхід розглядає культуру як спосіб та результат життєдіяльності людини, що зумовлює розвиток всього суспільства. Ціннісна концепція підкреслює роль та значення ідеальної моделі життя, а культура в ній уявляється як упровадження, реалізація належного в реальне.

Загальнолюдські цінності, які становлять суть культури, передаються від покоління до покоління через спеціально організовану систему виховання і освіти [8].

Аналіз наукових джерел дає нам можливість виділити три, на наш погляд, важливих взаємодії особистості з культурою: 1) будучи об’єктом культурного впливу, особистість засвоює культуру; 2) вона функціонує в культурному середовищі як носій і виразник культурних цінностей; 3) будучи суб’єктом культурної творчості, створює культуру. Залежно від того, яку культуру засвоює людина і які цінності вона сповідує, відбувається становлення її як особистості.

Стосовно нашого дослідження, ми вважаємо вдалим таке визначення: *культура – це сукупність матеріальних і духовних цінностей, вироблених*

людством у процесі історичного розвитку; цінностей, які сприяють пробудженню й розвитку здібностей людини.

У культурі відбувається становлення самобутнього образу людини, її зростання. Культура – це складна багаторівнева система: на загальному рівні існують суспільно-ціннісні й соціальні інститути, на рівні аналізу конкретного суспільства – домінує культуротворча діяльність і предмет культурної діяльності, на елементарному рівні (рівні окремої особистості), елементами культури будуть культурна поведінка і символи – знаки цієї поведінки, в яких вона здійснюється.

Величезного значення у зв'язку з викладеним вище набуває проблема застосування культурологічного компоненту у професійній підготовці студентів-іноземців. Навчальні заклади покликані сприяти формуванню освіченої людини. Освічена людина – це не тільки фахівець і не тільки особистість, а саме людина культурна й підготовлена до життя, до змін способу життя, до зміни своїх уявлень, світоглядів, світовідчуття. Освічена людина є культурною в тому сенсі, що приймає і розуміє інші культурні позиції та цінності не тільки з позиції власної незалежності, але й чужої [11].

З метою виявлення особливостей освітньої-виховної підготовки іноземних студентів-медиків ми проаналізували робочі програми з навчальної дисципліни «Іноземна мова (українська)». Аналіз дав змогу встановити, що не передбачено у процесі навчання іноземної (української) мови формування міжкультурної комунікативної компетенції; іноземних студентів ознайомлюють зі специфікою української культури не в повному обсязі, а також не передбачено залучення студентів-іноземців до позааудиторної виховної роботи.

Розроблений нами тематичний матеріал щодо впровадження культурологічного компонента до змісту зазначеного навчального курсу.

Особливе значення у професійній підготовці іноземних студентів на основі культурологічного підходу, здатності майбутніх фахівців вести розмову українською мовою на побутову, загальнокультурну і професійну тематику належить розробленому та впровадженому спецкурсу “Основні аспекти

спілкування іноземною (українською) мовою в міжкультурному просторі”. Актуальність уведення спецкурсу зумовлюється насамперед необхідністю розширення змісту професійної підготовки майбутніх медиків з метою реалізації нагальної потреби нинішнього і наступних поколінь у відповідній соціальній і культурній компетентності для успішного й конкурентоспроможного життя в умовах об’єднаної Європи та світу в XXI столітті [11]. Розв’язанню цього завдання забезпечує закладення підвалин культуровідповідності професійної компетентності.

Таким чином, вважаємо, що опанування спецкурсу “Основні аспекти спілкування іноземною (українською) мовою в міжкультурному просторі” цілком відповідає новим вимогам орієнтації на спільний європейський і світовий освітній простір та сприятиме піднесенню якості підготовки й формуванню практично спрямованих мовленнєвих компетенцій майбутніх медиків [11].

Метою спецкурсу є ознайомлення студентів-іноземців із сучасними надбаннями в царині дослідження багатогранних взаємозв’язків мови і культури та з культурно зумовленими рисами української мови, а також вироблення навичок інтерпретації культурно-детермінованих аспектів семантики мови. Досягнення цієї мети передбачає взаємопов’язаний комунікативний і соціокультурний розвиток студентів засобами іноземної (української) мови для підготовки їх до міжкультурного спілкування у різноманітних сферах життєдіяльності [10].

Основними завданнями викладання спецкурсу “Основні аспекти спілкування іноземною (українською) мовою в міжкультурному просторі” визначено:

- розвивати міжкультурну компетенцію студентів на основі аналізу взаємодії мови та культури, культури та комунікації;

- сприяти усвідомленню соціокультурного змісту іноземної мови (української, російської) як засобу інтернаціональної комунікації;

➤ формувати соціокультурну компетенцію, розвиваючи позитивне сприйняття інших культур та засвоєння умінь долати соціокультурні відмінності;

➤ розвинути навички вмілого використання стилю та дотриманню доречності висловлювання у міжкультурному спілкуванні;

➤ дати зразки міжкультурного мовленнєвого етикету, як необхідну передумову розвитку культури спілкування;

➤ виховувати вміння міжособистісного спілкування.

Загальний обсяг пропонованого курсу становить 50 годин, 10 із яких – лекційні, 10 – практичні заняття, 14 – індивідуальні, й 16 годин відводиться для самостійного опрацювання студентами навчального матеріалу.

Спецкурс “Основні аспекти спілкування іноземною (українською) мовою в міжкультурному просторі” пропонується студентам-іноземцям в IV семестрі.

Висновки та пропозиції. Встановлено, що використання культурологічного компонента у професійній підготовці іноземних студентів-медиків є частиною процесу підготовки у вищих медичних навчальних закладах. Викладання спецкурсу “Основні аспекти спілкування іноземною (українською) мовою в міжкультурному просторі” сприятиме формуванню у студентів-іноземців умінь і навичок володіння мовою в усній і писемній формах відповідно до цілей, мотивів та соціальних норм мовленнєвої поведінки в типових ситуаціях. Саме на заняттях з іноземної мови (української) формуються базові механізми іншомовного спілкування й засвоюються знання про культуру країни, мову якої студенти вивчають.

Перспективу подальших наукових розвідок убачаємо в дослідженні педагогічних умов упровадження культурологічного компонента у професійну підготовку іноземних студентів-медиків.

Список використаних джерел

1. Бідзіля П. О. Про деякі шляхи покращення навчально-виховної роботи з іноземними студентами у процесі викладання курсу «Історія України» / П. О. Бідзіля, П. О. Ремізников, А. О. Шульга // Проблеми навчання іноземних студентів у медичних вищих навчальних закладах України : матеріали Всеукр. конф. (19-20 квіт. 2002 р.). – Тернопіль : Укрмедкнига, 2002. – С. 228–229.

2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання д. пед. н., проф. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.

3. Культура. Філософський енциклопедичний словник / Гол. ред. В. І. Шинкарук. – К. : Абрис, 2002. – 742 с.

4. Кушнір І. М. Сутність і структура соціокультурної компетентності іноземних студентів у контексті міжкультурної комунікації / Ірина Миколаївна Кушнір // Мова і культура : наук. журнал. – К. : Видав. дім Дмитра Бураго, 2009. – Вип. 12. – Т. III (128) – С. 54–58.

5. Лещенко Т. О. Інноваційні підходи у викладанні української мови як іноземної / Т. О. Лещенко, О. М. Шевченко // Мова. Свідомість. Концепт : зб. наук. статей / відп. ред. О. Г. Хомчак. – Мелітополь : МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2016. – С. 250–253.

6. Лещенко Т. О. Удосконалення мовної підготовки іноземних студентів / Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко, О. М. Шевченко // Удосконалення якості підготовки лікарів у сучасних умовах : матеріали наук.-практ. конф. з міжнародною участю. – Полтава, 2016. – С. 124–125.

7. Лощенова І. Ф. Полікультурне виховання майбутніх учителів у процесі вивчення іноземних мов: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Лощенова Ірина Феліксівна. – К., 2004. – 212 с.

8. Маслов В. С. Теорія і практика культурологічної підготовки слухачів і курсантів / В. С. Маслов. – К. : Логос, 1997. – 174 с.

9. Проект концепції мовної освіти іноземців у вищих навчальних закладах України [Електронний ресурс] // Громадянське суспільство і влада. – Режим доступу:

http://civic.kmu.gov.ua/consult_mvc_kmu/consult/old/show_bill/2031.

10. Федоренко Ю. П. Формування у старшокласників комунікативної компетенції в процесі вивчення іноземної мови: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / Федоренко Юлія Петрівна. – Полтава, 2005. – 203 с.

11. Шевченко О. М. Культурологічний підхід у професійній підготовці студентів музичних училищ: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Шевченко Олена Миколаївна. – Київ, 2011. – 273 с.
12. Шевченко О. М. Форми контролю мовленнєвої компетентності іноземних студентів на заняттях з іноземної мови / О. М. Шевченко // ScienceRise: Pedagogical Education. – 2018. – № 2 (22). – С. 12–16.
13. Шевченко О. М. Формування соціокультурної компетенції майбутнього лікаря / О. М. Шевченко // Неперервна педагогічна освіта ХХІ століття : зб. матеріалів XV Міжнар. педагогічно-мистецьких читань, Київ, 6-7 грудня 2017 р. – Вип 1 (13). – Київ : Талком, 2018. – С. 98–103.
14. Яцишина О. Методичні основи формування соціокультурної компетенції іноземних студентів-медиків в умовах реалізації Болонського процесу / Ольга Яцишина // Тенденції розвитку вищої освіти в Україні: європейський вектор. – Ч.3. – Ялта, 2012. – С. 203–207.
15. Common European Framework of Reference for Language Learning and Testing : Council of Europe. – Cambridge University Press. – 2001. – 260 p.

Шевченко Е. Н.

КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ МЕДИЦИНСКИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

На основе анализа научных трудов и личного опыта автор раскрывает понятие «культура», рассматривает пути применения культурологического компонента в профессиональной подготовке иностранных студентов-медиков, особенно при изучении дисциплины «Иностранный язык (украинский)». Автор предлагает ввести спецкурс «Основные аспекты общения на иностранном языке (украинском) в межкультурном пространстве». Это, по мнению автора, будет способствовать формированию у студентов-иностранцев умений и навыков владения языком в устной и письменной формах соответственно социальным нормам поведения в типичных ситуациях. Так как именно на занятиях по

иностранному (украинскому) языку формируются базовые механизмы общения и усваиваются знания о культуре страны, язык которой изучают студенты.

Ключевые слова: *культурологический компонент, профессиональная подготовка, иностранные студенты, высшее медицинское учебное заведение, спецкурс*

Shevchenko O.

CULTUROLOGICAL COMPONENT OF PROFESSIONAL TRAINING OF FOREIGN STUDENTS OF THE HIGHEST MEDICAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

On the basis of analysis of scientific sources and practical experience the author describes the word «culture». The author writes about the implementation of culturological component to the training of foreign students at the universities in Ukraine particularly in the study process of such discipline as «Foreign language (Ukrainian)». The author suggests studying a special course «The main aspects of communication in a foreign language (Ukrainian) in cross-cultural space». It, according to the author, will promote formation students' skills of language proficiency in oral and written forms according to social norms of behavior in typical situations. The author thinks that during studying foreign (Ukrainian) language basic mechanisms of communication will form and student will get knowledge about the culture

Key words: *culturological component, professional training, foreign students, the highest medical educational institution, special course*